

Respons

Dagestan: Situasjonen for synlig religiøse (salafister)

Problemstilling/spørsmål:

- Er synlig religiøse, dvs. kvinner som går med hijab og menn som har langt skjegg, utsatt for oppmerksomhet fra myndighetene? Blir de mer mistenkeliggjort enn andre personer?
- Risikerer personer som bærer religiøse plagg/kjennetegn pågripelse, evt. fengsling?
- Skiller man seg mindre ut med et slikt utseende i Dagestan enn i f.eks. Ingusjetia?

Bakgrunn

Dagestan er den republikken i Den russiske føderasjon hvor islam er mest utbredt. Ca. 90 % av befolkningen er muslimer, og hovedstaden Makhatsjkala er sete for "The Muslim Spiritual Board of Dagestan and the North Caucasus" (Landinfo 2008). I følge republikkens komité for religiøse saker var det 1766 moskeer i 2005 i republikken, i tillegg til 15 islamske institutter og universiteter. Videre er ca. 13 000 av 15 000 pilgrimer fra Russland som hvert år reiser til Mekka for å utføre *hajj* hjemmehørende i Dagestan. Etableringen av sufismen,¹ som førte til at de dagestanske stedene Tsakhur og Derbent ble kjente sufi-sentre, har vært en viktig faktor i den religiøse identiteten i Dagestan (Crisis Group 2008, s. 6-7).

På slutten av Sovjettiden fikk man en religiøs oppblomstring, ikke bare i Dagestan, men i hele Nord-Kaukasus. Sufismen hadde vært forbudt. Perestrojka og åpne grenser gjorde det mulig å praktisere tradisjonell islam mer fritt (Crisis Group 2008, s. 7). Nye menigheter som bestod av salafister (puritanske muslimer) vokste frem på 1990-tallet. Borchrevink skriver i sin bok *Den usynlige krigen* om salafisme i Dagestan:

Salafismen var en politisk reaksjon mot at de offisielle religiøse lederne var knyttet til sovjetmyndighetene, og en psykologisk reaksjon mot den sosiale nøden som bredte seg. Salafistene er fundamentalistiske sunnimuslimer som forsøker å leve slik de første generasjoner av muslimer gjorde, før islam angivelig inkorporerte fremmede

¹ Størstedelen av befolkningen i Nord-Kaukasus er muslimer, og tilhører *sunni*-islam. De fleste er igjen tilsluttet ulike sufi-ordener (som praktiserer muslimsk mystisisme).

elementer og ble utvannet. Salafister er ikke nødvendigvis politiske: Noen menigheter bryr seg lite om verdslige myndigheter, mens andre (jihadistiske) salafister ønsker væpnet kamp mot vantro eller korrupte stater. Russiske myndigheter omtaler salafister som wahabitter, etter en innflytelsesrik saudiarabisk salafist, men salafistene selv unngår vanligvis denne betegnelsen (Borchrevink 2007, s. 260).²

Etter invasjonen i Dagestan i september 1999 av tsjetsjenske radikale islamister som ønsket opprettelse av en islamsk stat i Tsjetsjenia og Dagestan, innførte det dagestanske parlamentet en lov mot wahhabisme. Salafismen hadde fått et betydelig antall tilhengere i Dagestan innen denne loven ble innført, og til tross for at flere retninger eksisterte, omtalte myndighetene dem alle som “islamsk terrorisme” (Crisis Group 2008, s. 8). Den nye loven mot wahhabismen ga myndighetene relativt fritt handlingsrom til å jakte på personer de mente var wahhabier (Memorial 2007). En rekke moskeer ble stengt, islamistisk litteratur ble ødelagt, og flere religiøse ledere ble tvunget i eksil. Hundrevis av personer ble arrestert, og politiets harde fremferd er noe av årsaken til at mange unge har blitt rekruttert til “jamaatene” (Crisis Group 2008).³ Situasjonen siden slutten av 1990-tallet kan oppsummert beskrives som en lavintensitetskonflikt mellom opprørere (stort sett radikale islamister/salafister) og myndighetene.

Det befinner seg et stort antall salafister i Dagestan i dag. Disse er ikke vanskelig å få øye på, ettersom de har skjegg og går i egne moskeer. Det klare flertallet av disse er ikke tilknyttet opprørsbevegelsen, men lever vanlige liv (Lokshina 2009).

Er synlig religiøse utsatt for oppmerksomhet fra myndighetene? Blir de mer mistenkeliggjort enn andre personer?

Mye tyder på at ved å være synlig religiøs øker sannsynligheten for å bli mistenkt for å være opprører, sammenlignet med personer som ikke har slike ytre kjennetegn. Memorial (2007) skriver som nevnt over at etter at loven mot wahhabisme ble innført i 1999, fikk myndighetene i Dagestan relativt fritt handlingsrom. Enhver person politiet mente kunne være wahhabi kunne bli offer for pågripelse. Ifølge Memorial kunne kvinner med slør bli innkalt til politiet for avhør og bli truet. Deres menn og brødre ville, som en følge av dette, kunne komme i myndighetenes søkelys, og risikere å bli ulovlig anholdt, slått og forsvinne.

I en rapport fra 2008 som gjelder forholdene i hele Nord-Kaukasus, skriver Memorial at salafister lever under nøye overvåkning av myndighetene, ettersom det var radikal islam som dannet det ideologiske grunnlaget for opprørsbevegelsen. Videre skriver Memorial at når myndighetene etterforsker voldshandlinger, oppsøker de først og fremst de “ikke-tradisjonelle” muslimene. “Ikke-tradisjonelle” muslimer er per definisjon mistenkt for å tilhøre opprørerne, og vil være utsatt for ulovlige handlinger begått av sikkerhetsstyrker, politimenn, og militært personell (Memorial 2008).

Tanya Lokshina, som jobber for Human Rights Watch, beskriver situasjonen for salafister i Dagestan som farlig. Det å gå kledd i klær som identifiserer en som “ikke-tradisjonell” muslim og ha langt skjegg, gjør personer så utsatt at det er svært få salafister som tar sjansen på å gå kledd slik (Lokshina 2009).

² Ordet *wahhabi* skrives også “wahabit” eller “wahabist” i ulike kilder.

³ *Jama'at* betyr “gruppe, samfunn” på arabisk, og brukes som betegnelse på en religiøs menighet.

Risikerer personer som bærer religiøse plagg/kjennetegn pågripelse, evt. fengsling?

Det finnes ikke tall eller statistikk på hvor mange personer med religiøse kjennetegn/salafister som er pågrepet, evt. fengslet. Det er imidlertid kjent at myndighetene i sin søken etter medlemmer av opprørsbevegelsen går relativt hardt og ukritisk frem. Personer med et utseende som assosieres med ytterliggående muslimer, vekker mistenksomhet hos myndighetene, og vil kunne være utsatt for ulovlige aksjoner fra myndighetspersoner (Memorial 2008). Er en person først i myndighetenes søkelys, er reaksjoner som ulovlig varetektsfengsling og bruk av illegale avhørs- og etterforskningsmetoder, slik som tortur, slag og andre former for fysisk og psykisk vold, ikke uvanlig (Memorial 2007).

Skiller man seg mindre ut med et slikt utseende i Dagestan enn i f.eks. Ingusjetia?

Det er ikke funnet noen kilder som uttaler seg om hvorvidt man skiller seg mindre ut som salafist i Dagestan enn i Ingusjetia. Sammenlignet med Ingusjetia, er Dagestan som nevnt den republikken i Russland der islam er mest utbredt. Det store flertallet av befolkningen bekjenner seg imidlertid til sufismen, en tradisjonell retning innen sunni-islam. Selv om det trolig finnes et større antall salafister i Dagestan (jf. Lokshina over) enn i Ingusjetia, er disse fremdeles i mindretall sammenlignet med den øvrige befolkningen. Det er derfor grunn til å tro at disse, dersom de bærer ytre islamske kjennetegn/praktiserer islam i egne moskeer, vil skille seg ut fra befolkningen for øvrig.

En respons er et svar på konkrete spørsmål og problemstillinger som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo. Responser er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema eller et spørsmål, men skal gi svar på de konkrete spørsmålene som er stilt, og ellers inneholde det som til enhver tid trengs av bakgrunnsinformasjon.

Referanser

Skriftlige kilder

- Borchrevink, Aa. (2007). *Den usynlige krigen. Reiser til Tsjetsjenia, Ingusjetia og Dagestan*. Oslo: Cappelen Damm.
- Crisis Group (2008, 3. juni). *Russia's Dagestan: Conflict causes*. Brussel: Crisis Group. Tilgjengelig fra <http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=5466> [lastet ned 16. november 2009]
- Lokshina, T. (2009, 19. mai). Dagestan: curse of the sixth department. *Open democracy.net*. Tilgjengelig fra <http://www.opendemocracy.net/Russia/article/Dagestan-curse-of-the-sixth-department> [lastet ned 16. november 2009]
- Memorial (2007, 10. august). *Abductions and disapearances in the Republic of Dagestan*. Moskva: Memorial. Tilgjengelig fra <http://www.memo.ru/hr/hotpoints/caucas1/msg/2007/08/m98569.htm> [lastet ned 16. november 2009]

Respons Dagestan: Situasjonen for synlige religiøse (salafister)

- Memorial (2008). *Situation in the North Caucasus conflict zone: analysis from the human rights perspective. Summer 2008*. Moskva: Memorial. Tilgjengelig fra <http://www.memo.ru/2009/01/12/1201091.htm#6.Cases%20of%20Human%20Rights%20Violations%20in%20Dagestan|outline> [lastet ned 16. november 2009]
- Wikipedia (2009). *Salafisme*. Wikipedia. Tilgjengelig fra <http://da.wikipedia.org/wiki/Salafisme> [lastet ned 16. november 2009]

© Landinfo 2011

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.